Број 229. У Новом Саду, у суботу 9. октобра 1904. Година XXXIX.

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом, свецем и данима иза недеље и свеца једаред

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. За остале земље на четврт године 10 круна Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 2 кр. 84 пот. на четврт године 8 круна 75 пот. За остале земље на четврт године 14 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

(Вечерњи лист.)

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање „Рада“ деоничарског друштва у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јована Т. Чавића,

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек конто 12008

Неискреност окупационе управе.

Мостар, 5. октобра 1904.

I.

Цео босанско-херцеговачки српско-православни народ обрадовао се лане о Божићу, када му је брзојавна жица јавила, да су народни прваци у Бечу, дошли до споразума са земаљском управом у ствари уређења црквено-просвјетне самоуправе

Сазнало се, да је тај споразум постигнут у свима тачкама, само пет су остале спорне, које су остављене да их проучи цариградска патријаршија, или по предлозима које су поднијели митрополити са владом, или по предлозима народних првака.

Уговор је дакле био потпун, потписан, и све што је тако часном речју и потписано и одобрено, постало је непромењиво и потврђено.

Знао је народ, да је много напора стало, док је до тога дошло, а знао је, да су се и жртве морале подносити, да се нешто и морало напустити од онога, што се захтјевало, али је ипак народ био задовољан, јер зна, да без жртава не може бити никаквих успјеха.

Задовољан је био народ, јер је са склопљеним споразумом, са потписивањем „Уредбе црквено-просвјетне управе српско-православних епархија (митрополија) у Босни и Херцеговини“, утврђено и законом постало шта су права и дужности земаљске управе, шта припада вишој јерархији, а какав је круг рада световњака, на чему нико више нема права да мијења: ни патријаршија ни владар, и што су оне тачке, које нису спорне од тренутка потписивања постале правомоћне, обвезне за све стране, те су се по њима имали владати и тога часа су имала да престану сва она неоправдана мијешања иновјерне владе у црквено-школске ствари, које су до тада проузроковале народно негодовање, а које су отклоњене новом уредбом.

Потписивањем нове уредбе у очи Божића 1903. године престао је стари систем неограниченог мијешања иновјерне владе у црквено-школске послове и наступио је нов ред, који јесамо у оних пет спорних тачака имао да чека са ступањем у живот, док су цијела остала уредба и сва остала права и дужности од дана потписивања постала обвезна за уговорне стране, које нису могле даље по старом, неодређеном, незаконитом начину ништа више предузимати.

Да је стари систем окупационе управе, бар у погледу црквено-школских прилика престао, изазвало је ону радост, која се по цијелој земљи показала.

Та радост била је осим овога још и излив увјерења, да ће од сада у опште наступити бољи дани по српски живаљ, по српско име и језик и писменицу, да се све ово неће више гонити, да се домаћи синови неће запостављати којекаквим туђим дошљацима, да ће наступити равноправност свију вјера и вјероисповјести, и да се неће више римској и хрватској пропаганди отварати сва врата.

Почело се вјеровати, да ће нестати нерасположења управника и власника према Српству и православљу, јер се вјеровало, да је влада само искрено могла да уђе у онај споразум, и је се вјеровало, да се дата ријеч и потпис неће погазити.

Но та радост и то вјеровање, већ почиње да блиједи, да се губи.

Томе даје повода и држање земаљске управе у Цариграду и у самој нашој домовини.

Зна се, да су оне пет спорне тачке црквено-просвјетног уређења поднесене патријаршији да их она ријеши, и да су се странке обвезале, да неће ништа код патријаршије предузимати у корист својих предлога.

Али зли гласови допиру до нас из Стамбола.

Аустријска дипломација неуморно и отворено ради код патријаршије само да све буде онако, како се жели у Бечу. У томе се не бирају средства. Како се чује ради се милом и силом, и обећањима и претњама.

Најзад нам стижу гласови, да је аустријска дипломација позвала у помоћ и грчку и руску дипломацију, само да сломи ону велику већину синода, која се изразила у прилог предлога народних првака.

То је прва и највећа неискреност окупационе управе у ствари споразума са народним првацима.

Законски предлог

о измени законских чланака: XXXVIII. 1868. и XXVIII. 1876., што се тичу јавне наставе и школских власти.

Хоћемо да прикажемо читаоцима »Заставе« законски предлог угарског министра просвете Алберта Берзевицијa у опште и његове главније одредбе посепце.

Законски предлог има шест одељака. У првом се говори о **обвезности наставе**; у другом о **основној школи**; у трећем о **плаћи комуналних и вероисповедних учитеља и о дисциплинарном праву државе**; у четвртом о **образовању учитеља и о њихову оспособљавању**; у петом о **државном школском надзору**, а у шестом о **разним одредбама**.

Први одељак има десет параграфа, а у тих десет параграфа су већином одредбе досадашњег закона и неколико измењених и допуњених. Но већ у овом првом одељку министар Берзевици наноси вреда нашој школској автономији. — Наиме у §-у 3. спомињући колико је година дужно ићи свако здраво дете у школу, он даје

ПОЛИСТАК.

КАРАЂОРЂЕ КОД — АРНАУТА.

Било је то предпрошлих Духова. Манастир Св Тројица, слави своју славу и силан српски свет долази у тај манастир, који је шест сахати удаљен из Призрена, некадање престонице цара Стефана Душана Силног. Некако у то доба, дошао нам је у Призрен, нов мутесариф (највиша полицијска власт, среза старешина. Као Младо-Турчин, није уживао бог зна какво поверење код призренских Турака, а могуће и због тога, што ново сито о клину виси, хтео је да покаже добру вољу према Србима. У то време је и Шемси Паша разбио Арнауте код Ђаковице, а у Призрену беше доста турских аскера (војника). Умирила се и Љума (крај, насељен особито опаким Арнаутима, близо Призрена) и чаршија је била отворена.

— Дао Бог, мало рахатлука! (сигурности) рекоше Срби Призренци и позваше и мене у Св. Тројицу на славу.

Једва сам дочекао. Поведох собом два момка, наоружана мартинкама (пушке, које особито носе Арнаути) и револверима, загледах у свој револвер, понесох собом пуне џепове цигара и узјашем на коња. Пред српском православном богословијом у Призрену, искупи се већ цело друштво.

Ту је председник општине српске и чланови, ту епитропи (тутори) ту су два јака српска еснафа, кондурџијски (џипеларски) и мутавџиски, па ту су и чланови српског црквеног певачког друштва Св. Урош. Сви на коњу и сви наоружани.

Кад их погледах помислих:

— Ако бог да и срећа јуначка, тако ћемо поћи на Косово.

Не истурасмо пушке, не чинисмо шенлук, да не дамо повода Арнаутима и Турцима, који нас и онако мрко погледаху.

Други пут описаћу Вам манастирску славу. Сад прелазим на другу ствар. Прегледао сам Св. Тројицу и помолио се богу, па одох пре него што се вратим, да видим чувену цркву Св. Богородицу у Мушотишту, селу, удаљеном пола сата од манастира Св. Тројице. Био сам и у селу Дворанима, где је покојни Никола Мусулин Гомирац, чувен родољуб и учитељ призренски, наишао на први рукопис законика цара Стевана Душана Силног.

Охрабрен успоменом на стару славу и величину српску, кренух за Призрен. Пред градом на једно два сата двоји се пут. Погледах у мога Бошка, младића од 19 година и одважна момка, и он ме је разумео. Ободох коња и нас двојица кренусмо се стрменитијим путем кроз шумарке. Идемо полако да не моримо коње по незгодну путу. Пред нама иду три Арнаутина, види се нека сиротиња. Исхабано им одело, а коњи на којима су натоварили товар дрва, да продаду у Призрену, као мачке. Прођосмо их, а они нас поздравише арнаутски: — Ђушију сију (са срећом!) Тренутно је било зло време по Арнауте, па су меки као памук. Дадох им по цигару.

Пролазимо даље неким кржљавим шумарком, а кад изађосмо на пропланак, искрснуше пред нас два Арнаута. Наоружани до зуба и управо се упутише нама. Мој Бошко намешта пушку, бајаги не стоји му добро о рамену, а и ја напипах револвер.

Али није било опасно. Пун Призрен аскера, а знају да и манастир Св. Тројица слави и да је у близини пуно наоружаних Срба, па нико ни не помишља да замеће кавгу.

Заискаше да припале. Дадосмо им, понудисмо их и цигаретама. Хоће да разговарају самном. али рђаво говоре српски, а ја опет слабо знам арнаутски. За то Бошко одмах стаде да тумачи.

— Одакле си ти, господине?

— Отуд од Србије, од Београда — споменух му и Београд, да би ме боље разумео.

— Знам, знам, вели. А тамо сада влада потомак кнеза Милоша?

— Тако је. Сад је тамо краљ Александар*).

— Знамо ми то, рече Арнаутин и чисто му криво, што му ја ближе тумачим, кад они о томе воде рачуна.

— А где су Карађорђеви потомци? упита Арнаутин после кратке почивке.

— Они су сада далеко, у Швајцарској и Француској.

— А како те земље леже?

Објасних му што простије могадох, и мишљах, да је сада крај разговору о томе, али се преварих.

— Па и Карађорђев син је умро, онај што беше кнез у Србији, више тврди него што пита мој сапутник.

*) Као што знамо, ово се догађа пре 29. маја, прошле године.

власт жупанијском односно варошком управном одбору, да може на пријаву државног школског надзорника присилити поједино дете, да мора ићи у школу још једну годину, ако није у наукама школским успело према одредбама овог законског предлога. А ово је очевидан атентат на 31. §. наше Школске Уредбе од 1872. године, по којем је властан то чинити автономни референт школски.

У истом одељку у 6. § у даје искључиво право министру просвете, да наредбама својим уређује полажење односно изостајање од школе. А то је очевидан атентат на 3. § наше Школске Уредбе од 1872. године, по којем то наређују наше автономне школске власти.

Иначе има у овом одељку нових одређења, по којима ће родитељи или старатељи дечије бити кажњени глобом до 60 круна, ако и после прве опомене и прве глобе од једне круне не буду слали своју децу у школу. Они пак који буду држали својој деци »надри-учитеље« (Winkelschule), биће кажњени глобом од 20 до 100 круна, а тако исто и она лица, која се буду примила тог надри-учитељевања. Ко не узмогне платити глобу, мора се одужити каквим јавним радом (роботом) или ће бити затворен.

Други одељак има 22 § а и у многом се разликују одредбе његове од одредаба садашњег закона. А та разлика је у многоме на штету наше автономије и у многом је чини излишном.

И у овом одељку даје се неких нових права жупанијским односно варошким управним одборима. Тако се вели у 12. § у, да има одлучити поменути одбор, ако у једном месту има више школа, па настава школска не почне у једно и исто време у свим тим школама. А то се противи 35. § у наше Школске Уредбе, по којој почетак наставе у нашим школама одређује главна школска управа т. ј. народни Школски Савет. У §-у 13. одређују се предмети, који ће се у школи основној у опште имати да предају. А то је очита повреда 18. § а наше школске уредбе.

По 14. §-у овога одељка у државним основним школама је наставни језик, мађарски језик, у опште. Али ако црквена власт изјави жељу, да се немађарска деца уче у вери и моралу на матерњем језику, може се и овај употребити, као наставни језик. **Међутим мађарски језик као наставни, има се употребити у свима школама без разлике, где има 20 % деце мађарске народности.** А по нашој школској уредби је **српској народној школи** наставни језик **српски** без обзира на какав проценат несрпске деце, која би ту школу похађала.

Али ова одредба о процентима мађарске деце у немађарској школи, незнатна је ситница спрам ове крупне повреде, што је министар просвете чини нашој автономној школи својом одредбом у 14. §-у, која од речи до речи гласи:

У поновним школама свију основних народних школа, наставни је језик искључиво мађарски језик. Ваља вам се овде сетити владике Лукијана. То је његова заслуга.

Овом одредбом је угарски министар просвете једним махом покосио сва права наше автономне школске власти над нашом автономном поновном школом, јер кад тражи да у њој мађарски језик искључиво буде наставни језик, он ће према томе да буде над њоме искључиво господар и у сваком другом погледу.

Но још већма вређа и потире досадашње наше автономно школско право 16. § министрова предлога, који од речи до речи гласи овако:

„Наставни план за мађарски језик, утврђује министар просвете. И овог наставног плана као и броја часова, што је у њему имају се придржавати и извршивати их све народне основне школе без разлике“.

Али о овој повреди, као и о многим другима — други пут. **К. М.**

Политички преглед.

Бура у доњо-аустријском сабору.

Бечком градоначалнику Луегеру хтела је његова странка да при еди приликом његове шездесетогодишњице велику бакљаду и овацију. Бечка полиција забранила је те овације. Због тога је у доњоаустријском земаљском сабору дошло до интерпелације и том је приликом било помало мувања у ребра. Посланик Бјело Хлавек рекао је посланику Фелклу: ви сте проневерили сиротињске новце,“ а овај му је довикнуо: „Други пут ћу доћи револвером и убити вас, ако то још једном кажете. Ви сте највећи клеветник и најбешње псето у целоме Бечу. После тога је дошло до гужве а мора се признати, имало је и за што.

Руско-јапански рат.

На руско јапанском бојишту траје борба и даље, али је та борба саразмерно мала. У тој ситној борби постизавају Руси лепе успехе али се јасно види, да не мисле напред.

Због тога што су Руси последњих дана постизавали чак и велике успехе, добили су чак и помоћ па ипак нису кретали напред, породила се сумња, као да Куропаткин мисли, да се почне повлачити на Мукден, а може бити и даље.

Кад се узму обзир успеси руске војске, онда се не може никако разумети за што би она сада отпочеле повлачење. Но за што није ишла последњих дана даље напред, него се задовољила само са омањим биткама то је ствар Куропаткинова и томе може бити више узрока. Узима се, да Куропаткин на ново формише своју војску, да према јапанским неуспесима изведе нов план, а може бити и то, да је у току велике и ужасне битке, која је трајала скоро 12 дана, Русима понестало муниције и да ће морати да довуку ближе по ново огромну количину муниције, па да могу ићи напред А да ће у најкраћем времену по нова напред, то показују све прилике.

Разне вести.

Из Лондона јављају, како се надају да ће Куропаткин напасти са половином своје војске јапанско лево крило, а са другом половином своје војске да ће пресећи Јапанцима отступницу на Љаојан. С друге стране опет јављају, да се Куропаткин мисли повући на Мукден па и преко Мукдена до Тјелина. Но исте те вести јављају да су Руси код Шака подигли необично јака утврђења. На ово се може приметити да су Руси хтели да се повуку, имали су каде и не би било потребно да се толико утврђују на Шаку.

Руске победе.

Из главног логора руског јављају, да су козаци под водством генерала Мишченка поново показали своје јунаштво Козаци су напали два јапанска батаљона. Њихова мала батерија разорила је јапанске топове и јапански пешаци распршташе се и побегоше. Прекјуче је била борба на западном фронту. Руска претходница бацила се на један батаљон јапанске пешадије, опколила је и принудила да положи оружје. Руси су посели једну позицију јужно од села Шако. Јапанци уступају лагано натраг.

Болест генерала Курокија.

„Њујоршки Хералд“ доноси брзојав, да се јапански генерал Куроки поболео од тешке срдобоље и да лежи на самрти.

Из Лондона јављају међутим, да ова вест до сад још није утврђена.

Руска победа.

Из Париза јављају, да се потврђје вест, како су две јапанске дивизије љуто страдале код Шак-а.

Јапанске неистине.

У Окуовом табору налази се један енглески извештач, који је до сад необично много лажи проту ио у свет. Тако сада јавља, да су Јапанци на бојном пољу нашли писма руска, из којих излази, да је цар руски заповедио Куропаткину, да безусловно нападне Јапанце и ослободи Порт-Артур.

На то је Куропаткин издао заповест

— Тако је, одговорих му!

— А где је сад његов син, што се зове Петар?

Изненадило ме, што ме овај човек толико испитује, а истину да признам, мало сам се уплашио, да то не буде какав подметнути човек, јер је у последње време у Старој Србији и Маћедонији било шпијуна.

За то му одговорих као у недоумици:

— Незнам, ваља да је у Швајцарској, он тамо живи.

— А он је зет црногорском кнезу и има и мушку децу, већ момке?

— Јест, тако сам чуо, одговорим му и намислих да скренем разговор на другу страну. Али не могадох да одолем, а да га не запитам, зашто он толико распитује о томе.

— Како да не распитујем — рече он изненађено, та Карађорђевићи су мој фис (пријатељи, побратими, из једног места, племена) и знамо се ми више од стотину година. Немој да мислиш, што смо ми сиротиња, и што се не састајемо, знамо се ми!

Погледах право у лице Арнаутину. Оно мрачно лице дође чисто светлије, поносније.

Не, не, помислих у себи, овај човек није рђав.

— Како, фис, запитах га, да ми поближе означи.

Арнаутин припали нову цигару, па започе.

— Ја сам одонуд — и показа руком у планину — од села Матечева, нема два сата од Призрена. Оданде је и Карађорђев отац био. А наше пријатељство је још од памти века. Кажу нам, да су и моји стари били Срби, али ја не знам и не верујем, у осталом може бити, јер је ова сва земља некад ваша била. Ето све то, што видиш, па чак до мора... У нашем селу, у старо време било је много Срба, сада нема ни једнога. Ту у Мечетеву живела је наша кућа лепо са оцем Карађорђевим, ето као браћа. — А у селу је било и Турака и Срба и Арнаута. За нас Арнауте пишу чак и у новинама, како смо зли људи. А зар Турци нису зли људи? Ето, баш тај зулум турски зближио је још већма кућу Карађорђевог оца са кућом мога прадеде.

У нашем селу беху два зулумћура Турчина, ама тешки су били и Богу и људима. Од њиховог госпоства и беса не можеш селом проћи. Убијају кога хоће, па им нема суда. Убијају и Србе па и нас Арнауте, па чак ни својим рођеним Турцима нису дали мира.

Све су ми то моји стари причали, а да дођеш у наше село, сви би ти тако исто казали, зна се то још и данас. А Карађорђев отац био је љута гуја. Знали су то и та два зликовца Турчина, па им ипак ђаво није дао мира.

Једног дана напали су Карађорђевог оца, али су били лоше среће. Сигурна рука састави оба зликовца са земљом. Пуче глас по селу и сви се упропастише и Срби и Арнаути и Турци. Оба зликовца аге били су богати, имали су велику задругу, а Карађорђев отац жену и ситну децу, најстарије му дете беше Карађорђе, али и оп још није био за пушку.

Карађорђевом оцу није друго остало, већ да избегне и изнесе главу своје жене и оне ситне деце. Тако је и учинио. Избегао је го као пиштољ са женом и децом у планину. Ни тестију са водом није понео собом. Турци се подигоше, навалише на кућу јуначког Србина, а кад не нађоше никога дома, они целу кућу сравнише са земљом, па се дадоше у потеру. Нико није знао где су бегунци, само мој прадеда, који се увек пазио са том кућом. Он је примио бога и побратимство и дао је Карађорђевом оцу бесу, да га неће издати. И није га издао, нити икоме поверио где су бегунци. Али казао је то својој жени, мојој пра-баби. А она узеде бардак са вином, и две проје па у гору. То предаде Карађорђевом оцу и мајци и мараму пуну фишека. Бегунци сретно избегоше у београдски пашалук.

Још пре поласка Карађорђев отац за кога се знало да има две добре пушке, дао је моме прадеди једну пушку за спомен. Ми смо ту пушку дуго крили, а у прво време и закопану држали у нашем подруму. Ено је и дан данас у нашој кући, а чувамо је, јер је као аманет од нашег побратима . .

У том ме стигоше неки из друштва, већ су се забринули, да нисам залутао.

Растадох се са мојим сапутником који оде у оближње село Љубижду.

Кад сам се вратио у Призрен а мени два дана никако да изађе из главе тај разговор са Арнаутином.

Трећег дана добио сам телеграфски извештај о великом догађају од 29. маја и да је народ српски дао своје поверење унуку Карађорђевом, изабравши га једногласно за свога краља.

У Призрену, октобра. —ћ.

војсци, да се нипошто не сме у Мугден вратити, но да се мора туђи до последње капи крви.

Овој вести пише већ на челу, да је — пресна неистина. Кад би било таких писама, не би их Куропаткин носио собом на бојиште, па да их тамо расеје.

Пут балтичке флоте.

Из Берлина јављају, да ће пут балтичке флоте трајати око 85 дана. Према томе би стигла балтичка флота око половине јануара у Јапанско море. Дотле ће бити владивосточки залив замрзнут, те због тога има балтичка флота и бродове за разбијање леда! Куда ће балтичка флота, то у овај мах она не зна ни сама, јер су команданти њени добили запечаћена писма, која команданти смеју отворити, тек кад буду на извесном месту Дебелога мора. Према томе не могу ни у Берлину знати крајњи циљ руске балтичке флоте. На сваки начин је врло невероватно, да ће она на очиглед противника крјати лед и пловити у владивосточки залив. Вероватније је, да она може наћи посла и у јапанским пристаништима.

Пао патријарх.

Што сам јуче чуо о патријарху Георгију — никад до сад.

У нашем месту има отац Георгије друга, свештеника. Знају се још из богословије. Увек су се пазили, а од кад је отац Георгије патријарх, мислим да је послао нашем свештенику једаред на поклон буре — туршије. Ал га је наш свештеник увек и хвалио. Тек ће рећи: Отворена глава! Челик карактер! А једаред је чак рекао: Побожан Хришћанин! Ал већ онда смо сви побегли куд који.

Јуче седимо у нашој малој гостиони, а било је веселије но иначе. Читали смо у »Застави« да је у Цариграду пао неваљалац патријарх Јоаким III., па онда смо читали и о победи Руса.

Наш господин свештеник дође одједном сав запурен. А баш је био пре тога говор о Русима. А неко сад поче: Од кад ја то говорим... Знао сам ја да то мора доћи, дакако . . . Е па куцнимо се! Сад ће већ ићи све друкчије . . .

Наш свештеник се наже на мене и пита ме:

— Дакле истина?

— Истина! (Ја сам мислио он пита о Русима.)

— Дакле баш оде патријарх?!

— Со славоју! кажем а мислио сам он говори о Јоакиму III.

Он заврти главом. Па каже: А ја чуо на улици. Грк Панта им чита новине, а они сви као у глас: Дакле пао патријарх, пао злодјеј, е баш Бог да прости! Ја нисам хтео да се задржавам, не приличи ми.

Још увек мислим, да он има у памети Јоакима III. Али се одједаред закашља, извали се у столицу, па поче: — Е људи, доста сам ћутао и слушао вас, сад ћу ја да говорим. Мислио сам, не приличи ми док је био патријарх. Али сад ћу ја да отворим торбу. Па онда поче: Е што вам је то био злодјеј, е што вам је то био антихрист, о том Ви сви и не сањате. Каква »Застава«?! Не зна она ништа. Све што је изнела о њему, то су ситнице. Па онда одреши торбу и говорио је два сата. И што сам тада чуо — никад.

Сви слушају и запањили се. А он кад заврши, воскликну: Да возвеселит сја небескаја и возрадујет сја земнаја. Хвалим те Господе, кад је наша црква и карловачка митрополија дочекала спас!

Кад све би свршено, скинем са дувара »Заставу« и покажем му. Читајте и уверите се. Јоаким III. је пао.

Он испрва није схватио, али га изведох на чистину. О Јоакиму III. смо ми говорили, а и код Грк-Панте у дућану је била о томе реч.

— И није пао, онај, онај . . .

— У Карловцима? На жалост још не!

— Али су тамо код Грк-Панте говорили: злодјеј! па и о неким новцима...

— А зар ви мислите, то се може односити само на једнога? И насмејах се.

А он се тада сасвим разабра, па онда рече: — Молим вас господо ником ни речи. Нека остане међу нами.

— Никоме ни речи. То вам обећавам. Само ћу да напишем за »Заставу«. Четири године се овде претварате, па треба да се чује и ваша искрена . . .

И ево испуњавам то обећање, а иначе, ни ком нећу казати о свему томе — ни речи.

Вести из места и са стране.

Министар председник Тиса као тужилац.

Министар председник Тиса био је пре тога више година председник мађарске банке за трговину и индустрију. Та је банка, као што је познато, пропала и имала дефицита од 15 милиона. Министар председник Тиса захвалио се на председништву пре него што је та банка пала, па и њега су због тога честе нападали и у сабору. Доцније га је напао у новинама новинар Владисав Фењеш и пребацио му, да је он знао, како рђаво стоји банка, кад је захвалио на председништву. И крив је што то није отворено онда рекао, него је тајио и улепшао ствар. Уједно је Фењеш напао и остале чланове управе, Министар председник Тиса и чланови управе тужили су Фењеша и та се ствар расправљала јуче пред поратним судом у Будимпешти.

Оптужени вели да није крив и да може доказати све оно што је писао. Али он не може доказати, ако се његови сведоци не препушају и ако му се неда да из друштвених књига то доказује. Како може на прилику доказати да је биланца фалзификована, ако му се неда увод књиге. Он тражи да се преслуша министар председник Тиса као сведок, као и други чланови управе, који га туже, и да се преслушају стручњаци. Суд је решио, да Фењеш сме доказивати, али министар председник Тиса и други чланови управе као тужитељи неће се преслушати, јер ни један сведок није дужан, да евентуално против себе исказује. Како се свршила ова парница о томе ћемо сигурно у току данашњег дана брзојавно бити извештени.

Пештански гости у Београду.

Јуче у два сата после подне стигли су у Београд и дочекали су их српски трговци и индустријалци, трговачко удружење, изасланици београдске општине и заступник министра привреде. Гостију је дошло до 120. Гости су се сместили у одређене станове и око четири сата посетили српске трговце у дому српског трговачког удружења.

120 милијарда државног дуга.

Сто двадесет милијарда круна! Хајде да их испишемо и цифрама: 120.000.000.000 круна! Ето толико износи државни дуг свију цивилизованих држава. Ова свота, толико је огромна, да кад би покупили метални новац целога света, не би могли накрмити ту суму. За време од последњих сто година, није се толико новаца исковало на целом свету. Кад би неко хтео да исплати тај дуг, морао би узети десетогодишње државне приходе шест највећих европских држава и сједињених америчких држава. Само интерес на овај државни дуг прогута годишње хиљадама милиона круна. Кад би просечно узели с главе на главу долази годишње само интереса на тај дуг две и по круне! Највише дуга има Француска и Енглеска. Сама Енглеска, дужна је 33 хиљаде милиона круна. Аустро-Угарска, дужна је 12.596 милиона, а сама варош Лондон, дужна је 1.100 милиона круна!

Добровољни прилози за основне школе у Русији.

Руски лист у Петрограду, који се зове „Рус“, позвао је свет у Русији, да прилаже колико ко може, да се оснује један фонд, из кога би се још многобројне основне школе могле подићи, те да и најмање село у пространој Русији има своју школу. Успех је био огроман. Нарочито је женскиње из богатих породица прилагало велике суме. Један непознати приложник приложио је један драги камен, од неоцењиве вредности, да се употреби за ту цел. Разуме се, да има хиљадама и хиљадама приложника и са малом свотом. Код овако велике дарежљивости, Русија ће несумњиво још много јаче напредовати у просвети.

Игра на билијару за читав дан и ноћ.

У паришкој кавани, играли су ових дана два млада човека, Кохен и Жансод, билијара. Игра је трајала без прекида за читавих двадесет и четири сата. Игра је почела у јутру а настављена је при гасном осветлењу. За све време целе игре, играчи су се заложили само са мало екстракта од меса и шећерном водом. Разуме се, да је гледалаца било пуно. Играчи су се побринули и за два масера (трљача) и два лекара, за случај, ако би који изнурен од умора пао, али то није било потребно, јер играчи нису били прекомерно уморни. На крају игре Кохен је имао 3196 поена (погодака) са гуглицама, а Жансод 3267 погодака и тако је овај последњи добио опкладу од 1000 франака. Један од гледалаца, мерио је кораке обојици и испало је, да је победилац за све време игре, идући око билијара, прешао 26 километара, а његов противник нешто више од 20 километара. — Заиста, чудна опклада!

Кратке вести.

— Град Брод дигао је зајам од пола милијона круна.

— У Загребу је отворен трговачко обртнички музеј.

— Ускоро ће се расписати и четврта лицитације добра „Негоја“, јер српско министарство није задовољно са постигнутом ценом.

— Јоца Јовановић бив. трговац београдски, оставио је свој иметак на добротворне цели. Једну кућу београдској женској задрузи, да се приходом удаје сваке године две сиромашне девојке, а другу кућу београдској „Трговачкој Омладини“.

— Између Брода и Нове Градишке прорадио је телефон.

Брзојави „Застави“.

Стигли 9. октобра.

Тужба министра-председника Тисе.

Будимпешта. У штампарској парници, коју је подигао министар-председник Тиса и другови против Владислава Фењеши, држао је министар-председник говор. Изнео је, да је он банку хтео да спасе али заинтересовани други новчани заводи нису хтели о том да чују. Да је он имао право, доказује, да румунски извори петролеума који прећоше сада у руке немачких капиталиста, данас носе 10% чисте хасне. Тиса је завршио: чувајте моју част, као и част сваког другог грађанина и спасите мађарско новинарство од оваких штеточина (показује на оптуженога).

Слушаоци кличу бурно: живио! Расправа је трајала од јуче у јутру до данас у зору пет и по сати. Поротници изрекли су да је Фењеш у два случаја крив због клевете а суд је за тим осудио Фењеша на три месеца затвора и 360 круна глобе. Осуда је остала правомоћна. (Види у овој ствари међу вестима наш извештај Пр. ур. „Заст.“).

Парламентарни положај

Будимпешта. Тврде, да ће министар-председник Тиса идуће недеље образложити свој предлог, да се промене сабор ски пословник. Промену пословника спровешће свима срествима, ако треба распустиће и сабор.

Угарски сабор.

Будимпешта. Председник поднео сабору извештај имкопатибилитетског одбора у ствари посланика Миниха. Вестер јавља да ће имкопатибилитетски суд решавати о томе 3. и 4. новембра. Министар трговине поднаша предлог о вициналној железници Осек, Ђаково, Врпоље и једнокрилне жељезнице за славонску локалну жељезницу. На дневном је реду привремени ђумручки уговор са Италијом. Удвари и Дарањи од пучке странке говоре против.

Оркан у Алгиру.

Алгир. Један ужасан оркан разорио је једно место. Број погинулих је велик.

Руско-јапански рат.

Мукден. За јуче је био у плану општи руски нападај, но тај је нападај осујетила река Шако, која је јако надошла.

Петроград. Цар је наредио мобилизацију резервиста у стодвадесет војничких области западне губерније сибирског војничког округа.

● ПРОТИВ РЕОМЕ И КОСТОБОЉЕ ●

најсигурнији је на целом свету познати омиљени

КРИГНЕРОВ

РЕПАРАТОР

велика боца 2 КРУНЕ, мала боца 1 КРУНА.

Може се добити у апотекама.

ЧУВАЈТЕ СЕ ПОДРАЖАВАЊА!!!

Главно стовариште:

Ђорђа Крамера, апотека

код „КРУНЕ“ 1041 1—12

ВУДИМПЕШТА, VIII. Калвинов трг.

500 форината плаћам ономе, кога заболи зуб или коме смрди из устију након трајне употребе **Бартилине воде за зубе.** Цијена је бочици 70 филира (поштарина посебно 95 филира).

Ed. Bartilla - Winkler
Wien, 19./I. Sommergasse 1.
Добива се у свима лекарницама.

Захтевајте свагдје, изрично **Бартилину** воду за зубе. Пријаве о потворењу награђујем.

У мјеста гдје се ова не може да добије, шаљем 7 бочица за К 5·20 просто од поштарине. 1001 17—

На сваком листу водени знак.

Одликовано златном медаљом у Бечу 1092.

Прави египатски папирни омотци за цигаретле [Hülsen] јесте

AIDA

а које су свуда и познате за најбоље за здравље посве нешкодљиве

790 14—40

Светски извоз.

Добија се у главним и спец. трафикама

Велики „Крах“!

НЬУЈОРК и ЛОНДОН не поштедише својим производима ни копнене државе Европе. Већ се наша фабрика сребра, која продаје читаву ову количину уз незнатну одштету својих радних сила, ја сам овлаштен извести овај налог, те достављам сваком следеће предмете уз незнатну своту од **само 6 фор 60 новч.** и то:

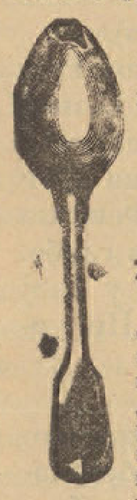

6 финих столних ножева са енгл. дршком,
6 америк. пат. сребрних виљушака у једном комаду,
6 америк. пат. сребрних кашика за супу,
12 америк. патент. сребрних кашика за кафу,
1 америк. патент. сребрну кашику за вађење супе,
1 америк. патент. сребрну кашику за вађење млека,
6 енгл. Викторија подложних чинијица,
2 красна свећњака
1 цедник за чај,
1 фино сипало за шећер

42 ком. укупно за 6 фор 60 новч.

Ова 42 предмета стајала су пре 40 ф., док сад стаје само ф. 6·60. Америк. патент. сребро је скроз и скроз бели метал, који 25 година држи лице правог сребра, за што се јамчи. Најбољи је доказ, да овај глас није **никаква обмана** обвезујем се јавно свакоме коме се не допада, без сваке даље препирке уплаћен износ повратити; с тога нека нико не пропусти згоду, да не набави ову красну гарнитуру, која је особито

Красни венчани и пригодни дар

те је потребна у сваком добром кућарству.

Добива се једино код

А ХИРШБЕРГА

извозно складиште америк. патент. сребра
БЕЧ, *Rembrandstrasse 19. XV.*

Разашиље се уз поузеће или претплату износа.

Прашак за чишћење 10 новч. једино право са овим заштитним знаком

ИЗВАДАК ИЗ ПРИЗНАНИЦА.

Молим још једну патент. сребрну гарнитуру послати, пошто сам са првом потпуно задовољан.
Петеренец, п. Дрње, (Хрватска.)
Иван Хорватић, жупник.

Пошиљку примила, те сам веома задовољна; молим још једну такову гарнитуру за 6 ф. 60 н.
Колошвар. Бароница Банфи.

Пошиљку примио, те сам с истом веома задовољна: па Вас молим да ми још једну такову пошаљете.
Бозовић, (Угарска), Алекс. Керестес. вел. судац.

Примио сам у реду пошиљку и баш свих 42 ком., задовољан у свему, не може бити кориснije. Надам се, да ће и други следовати може примеру и баш ћу свакога обавестити.
У Столну, 9. листопада 1899.
983 3—10 Др. Антон Жујовић, жупник.

Grand Prix, на светској изложби у Паризу 1900.

КВИЗДОВ Корнајбуршки прашак, за рађење марве.

Дијетично средство за коње, рогату марву и овце.

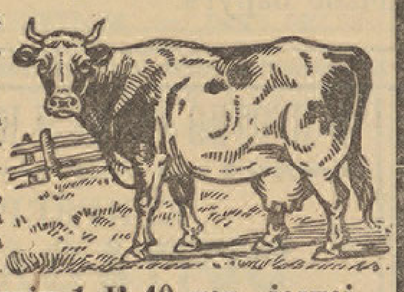

Већ од 50 година налази се у свима шталама, кад коњи и марва немају вољу на јело, при рђавом варењу, за побољшање млека и за бољу, мужу код крава.

Цена једној кутији 1 К 40 пот., једној пола кутији 76 пот.

Прави је само онај, који имаде ову овде забележену заштитну марку. Шаљем илустроване каталоге бадава и франко Главно стовариште:

180 13—25 **Franz Joh. Kwizda,**

ц. и кр. аустро-угарски, краљ. рум. и кнеж. бугарски дворски набављача.

Kreisapotheke, Korneuburg bei Wien.

Заштитна марка „Ленгер“.

Liniment. Capsici comp

Anker-Pain-Expeller

је старо опробано кућевно средство, које се већ од преко 35 година као поуздан лек против **костобоље, реуме и назеба** употребљава.

Опомена. Због подражавања, која мање вреде, треба при куповању узимати само оригиналне флаше у кутијама са заштитном марком „Ленгер“ и фирмом „**Richter**“ — Са ценом од 80 потура, 1 кр. 40 пот. и 2 круне може се у свима апотекама добити. — Главно стовариште код: **Јосифа пл. Терека,** апотекара у **Будимпешти.** 1013 2—39

Richters Apotheke zum „Goldenen Löwen“ in Prag
Elisabethstrasse № 5. neu.
Разашиље се дневно.

Red Star Line, Antwerpen

у Америку.

Прве класе поштански бродови. — Управо без претоваривања у Њујорк и Филаделфију. — Добро препитање. — Врло добро уређене лађе. — Јефтина вожња.

Извешћа даје: 336 68—

Red Star Line. 20. Wiedener Gürtel, in Wien.

ШИХТОВ САПУН

„ЈЕЛЕН“ **СА ЗНАКОМ.** „КЉУЧ“

Најбољи, најиздашнији и по томе најјефтинији сапун. Слободан од сваких шкодљивих мешавина.

Добија се свуда.

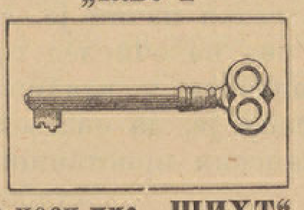

При куповању треба нарочито пазити, да сваки комад сапуна носи име „ШИХТ“ и један од горњих заштитних знакова.

445 19—34

Ј кр. земаљској влади проглашена лековитом водом рудницом

чиста алкаличко-муриатичка

Апатовачка киселица

није само најбоље и најздравије

столно пиће

него је и најкориснија и најгласовитија

лековита вода

која је од првих лијечничких ауторитета препоручена и дјелује ненадкриљиво код болести **желудца, плућа, гркљана,** разних **катара, астме, мјехура, каменца, хемероида** (златне жиле), **натеклих и зрнатих јетара, жгаравице и разних женских болести.** 162 47—100

Одликована са 18 златних и сребрних колајна.

„Управитељство врела Апатовачке киселице“
Загреб, Илица број 17.

Добива се у свим лекарнама, трговинама миродија, ресторацијама и гостионама.

ОБЈАВА.

На многострану жељу наших високопоштованих муштерија одлучили смо, да у нашем богато снабдевеном стовариште

дрва за гориво прве каквоће

уведемо **камени угаљ и кокс** поново, коју смо робу и пре држали, те ћемо **кокс прве каквоће из будимпештанских гасних фабрика, I. пруски салонски угаљ, камени угаљ шалго-тарјанер I., прорешетани угаљ за коваче из Саболча и дрвени угаљ** увек и то **само** најбоље каквоће продавати. У интересу п. н. грађанства, које ову робу троши, ми ћемо све врсте угља у **затвореним просторијама** свагда суве и у пломбираним џаковима и корпама продавати — При поруџбини читавих вагона попуст у цени. За многобројну тражњу молећи, остајемо

С високопоштовањем

БРАЋА ШВАРЦ,
Нови Сад, рибља пијаца.

846 7—

НОВАЦ!

Без претходних трошкова

на 4%-ни

АМОРТИЗАЦИОНИ ЗАЈАМ

пружамо ми из првих Будимпештанских и иноземних новчаних завода, све до $^3/_4$ процењене вредности на I. и II. место од 15 до 65 година.

Личан кредит! Светтеницима, официрима, државним и приватним чиновницима, трговцима, занатлијама са и без гаранције на рок од 1 до 15 година,

брзо тачно и дискретно!

КОНВЕРТИРАЊЕ ПРИВАТНИХ и БАНЧИНИХ ДУГОВА.

Састављамо извештаје о разним подузећима и новим оснивањима; набављамо техничка и геолошка мњења ауторизованим органима, и изводимо уновчавања тих подузећа и оснивања; претварамо постојећа подузећа у акциона друштва итд.

MELLER LAJOS és Társa **Budapest, VI., Teréz-körut 32.**
(судски протоколисана фирма).

999 6—78 (Умољава се повратна марка.)

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду